

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/95035>

Please be advised that this information was generated on 2018-02-23 and may be subject to change.

Er zijn nieuwe leraren nodig

Een gesprek met drs. B. Knubben, katholiek pastor en pedagoog te Heerlen

Toine van den Hoogen

In een interview met redacteur A. van den Hoogen vertelt B. Knubben, r.k. pastor en pedagoog, hoe hij persoonlijk beïnvloed is door het Nieuwe-Tijdsdenken en hoe dit van invloed is op zijn visie op geestelijk leiderschap.

De man met de maansteen

'Ik weet het nog precies. Ik heb het nagekeken als voorbereiding op dit gesprek. Er is eigenlijk een heel cruciaal moment geweest waarop ik met die New Age-beweging in aanraking ben gekomen. We hadden in Spekholzerheide (bij Kerkrade, TvdH) in het pastoraal jongerenwerk enkele praatgroepen. Daaraan deed iemand mee die al een tijd lang onder behandeling was van een natuurgenezer, een zekere Jan. En Jan wilde ook wel eens een keer uitgenodigd worden om wat te komen vertellen. Hij studeerde in Utrecht alternatieve geneeskunde. Hij was een jongen van 22 jaar oud. Was wat nerveus, en achteraf moet ik zeggen: wat warhoofdig. Maar, zo verklaarde hij zijn nervositeit, dat kwam omdat hij de steen die hij aan een kettinkje om zijn hals droeg, deze keer niet op tijd in de maan had kunnen leggen. Want in het licht van de maan werd die steen opgeladen met energie. De jongeren hingen aan zijn lippen, noteerde ik later. Het gebouw dat Jan optrok, stond op drie peilers: de astronomie, de bijbel en andere heilige boeken, en de 'Chinese benadering'. Een holinistische aanpak. Ik had het woord 'holisme' toen nog nooit gehoord'.

Aan het woord is Bert Knubben. Hij is pastor te Kerkrade en werkt als pedagoog in de beroepsvoorbereidende opleiding van de UTP/KUN te Heerlen. Op die gedenkwaardige avond - hij weet de datum nog exact: 14 april 1985 - kwam hij voor het eerst in aanraking met iemand die, zegt hij later, in de New Age-bewe-

ging thuishoort. Hij noteerde in zijn verslag van die avond ook nog enkele kernpunten van het 'verhaal' waarmee de man met de maansteen zijn gehoor zo boeide. 'Niet het verstand maar het hart is het belangrijkste. God is een geweldige energiebron. Toen Hij het plan opvatte de wereld te scheppen maakte Hij zichzelf tot een energiebron van de grote kosmos en van iedere micro-kosmos. Mijn conclusie: de komende jaren wordt gevraagd om nieuwe leraren. Leraren die de computer en de mystiek serieus nemen. Staat er niet: Ik kom niet om de Wet af te schaffen, maar om ze te vervolmaken?!' Een maand later, vertelt hij, heb ik dat boekje over de Aquarius-samenzwering van Ferguson gelezen en daar was ik toen helemaal vol van.

Wat Bert Knubben in eerste instantie fascineerde in de New Age-beweging, was niet zozeer de inhoud van de boodschap - daarover leest hij later meer - hij stuit eerst en vooral op een type geestelijk leiderschap dat nieuw lijkt, in ieder geval sterke aantrekkingskracht uitoefent op de jonge mensen met wie hij werkt. Zijn aandacht voor die vorm van geestelijk leiderschap heeft twee redenen, verduidelijkt hij. Op de eerste plaats is hijzelf als priester van het bisdom Roermond na zijn theologische opleiding en na zijn studie pedagogiek aan de RU te Utrecht intensief bij het (pastorale) jongerenwerk betrokken geraakt. Opgeleid als 'planned change'-man, zoals hij dat zelf omschrijft, en zelf opleider van toekomstige pastores, maakt hij welbewust mee hoe de aandacht verschuift van veranderingsprocessen naar spiritualiteit. Op de tweede plaats heeft hij veel gereisd, onder meer enkele reizen naar India en Sri Lanka gemaakt. Daardoor verschuift zijn aandacht van de lokale omstandigheden die de situatie vormen voor een doelgericht veranderen, naar hetgeen er universeel is in mensen, in hun leven en in hun godsdienstigheid. 'In mijn vak', zegt hij, 'hoorde je vaak over communicatie. Daar kun je natuurlijk technisch over praten. En van die technische benadering kun je veel leren. Maar er is toch veel meer. Gaandeweg kwam er een beweging van afstand nemen van de technische en instrumentele benadering van communicatie. Er kwam het idee dat zeker een priester of pastor daarmee anders moest omgaan. Het ging om jouw persoonlijkheid. Je moet gaan werken aan het heelheidsmoment van jouw totale persoonlijkheid'. En dat fascineerde Bert Knubben in eerste instantie - en ook nu nog - in die ontmoeting met de man met de maansteen.

‘Daar zat eigenlijk een ander soort priester, een jonge vent die eigenlijk bezig is aan zichzelf te werken en daarin anderen min of meer meeneemt. Zo iets. Wat hij te zeggen heeft, komt niet uit boeken. Zoals boeddhisten zeggen: je wordt niet tot leraar gemaakt; je wordt niet tot leraar aangesteld. Je begint maar te werken aan jezelf. En als dat goed gaat, dan komen als het ware de bijen op de honing af. Die anderen, die naar je toekomen, maken je tot meester. Zoiets zat daar in het optreden van die man met de maansteen’.

Een waterman

Als vanzelf komt het gesprek op het thema ‘spiritualiteit’. ‘Mijn aandacht voor de New Age-beweging kwam natuurlijk niet uit de lucht vallen’, verduidelijkt Bert Knubben. ‘We waren al enige tijd bezig met het opzetten van zogenoemde spiritualiteitsgroepen (met studenten, TvdH). Ik was overigens nooit zo’n bidder, en ik had me al die jaren er goed doorheen geslagen door het lezen van bijbelteksten, zelf vieringen doen. En minstens zo sterk was het als ik met de hond wandelde. Dus wat spiritualiteit was...’

Hij vertelt dan verder hoe men aanvankelijk startte met het lezen van boeken *over* spiritualiteit. Maar reeds na enige tijd groeide de behoefte om zelf iets ervan in praktijk te brengen. En hijzelf wilde zich niet alleen opstellen als groepsbegeleider. Hij deed actief mee. Het thema was passie en roeping. Het ging erom een evenwicht hiertussen te zoeken.

‘Nu ja, dan moest ik gaan zoeken naar wat mijn passie dan was. Ik weet dat ik eigenlijk altijd de behoefte gehad heb om me te ontfermen over alles wat zo’n beetje in de goot lag of zo, om iets dat klein was en kwetsbaar op een gegeven moment groter te maken. Toen ik het daarover had met een collega, had die een beeld waarmee ik te vergelijken was... ja, dat was met water. Want water trekt overal tussendoor. En zoiets deed ik ook volgens hem. Op de schouders dragen, laten groeien, opvoeden, dat is mijn passie. Het element dat het meest daarbij past, was water. Water komt van een hoge bergwand, sijpelt lang, is een stroompje van niks, dan kabbelt het en dan stort het zich naar beneden, soms is het niet meer tegen te houden’.

‘Vitae aqua. Wanneer ik de mis doe, verbaast me ook iedere keer welke elementen van water er allemaal in de eucharistie

zitten. Ik vind het eigenlijk ook hartstikke leuk om met een wijwaterkwast rond te lopen. Een van de grootsheden van het priesterlijk bestaan'.

'Toen in 1984, op die avond met 'Jan Aquarius' - goed, je kunt dat naderhand allemaal systematisch bij elkaar gaan zoeken - maar toen had ik zoiets van: hè, in die New Age-beweging herken ik een soort spiritualiteit. Voor mij speelden toen niet zo die grote problemen over de ideeën van de New Age-beweging. En ook niet de vraag of dat dan wel christelijk was allemaal. Het ging erom bezig te zijn met je bewustzijn. Daar is ook ergens die God te vinden, in de diepte'.

'Dan word je vervolgens natuurlijk ook geconfronteerd met je christelijke beelden. Dan kom je inderdaad terecht bij de vraag of je je kunt verantwoorden. God, voorzover ie een persoon is, is veel meer ook een beweging, een dynamiek. Maar dan ga je dus verder zoeken. Dan kom je bij allerlei andere grote religieuze denkers en stromingen terecht waar dat helemaal geen probleem is'.

'Ja, dat is toch wel een beeld hoor. Dus je ervoer: als ik in het diepste van mijzelf kom, en in het diepste van de schoonheid van de kosmos, daar zit ie in. Daar zit God voor mij en daar manifesteert ie zich ook. Dat mysterie is zo groot. Daar wil ik wel U tegen zeggen. En dat wil ik ook. En dat doe ik ook nog steeds'.

De wereld kleiner en wijds er tegelijk

'Ik geloof wel dat wij in deze eeuw bezig zijn met een gigantische ommekeer, met een enorme bewustzijnsverruiming. Iets groots. Het is toch voor de eerste keer dat wij nou een foto hebben gezien van de wereldbol. Je moet eens kijken hoe vaak op de televisie en bij allerlei toestanden dat wereldbolletje als vignet verschijnt. Dat is een volkomen nieuw spiritualiteitssymbool in de onze tijd'.

'Het is gewoon film wat hier allemaal gebeurt. Je stapt in een vliegtuig en binnen acht uren sta je in Tanzania. Je belt naar Tokyo. Het is allemaal zo klein. Daar krijg je dus 'universaliteit' van. Maar dat is dan een ervaring en je hebt maanden nodig om dat weer op zijn plaats te krijgen'.

Bert Knubben vertelt graag van zijn reizen naar India. 'Je wordt er hartstikke gek. Het verkeer, de koeien midden op het plein waar alles omheen rijdt. Dan vraag je je wel af: wat is hier

toch in godsnaam aan de hand? Al die mensen! Zou zo'n God zich nou met iedereen persoonlijk bezighouden. Dat is toch niet mogelijk. Wat er dan de betekenis van is...?'

'Dan kom je bij een tempel waarbij allerlei vijvers liggen. Daarin nemen mensen dan een bad. Nu ben ik reeds jaren in Lourdes geweest (als begeleider van bedevaart-reizigers, TvdH) waar mensen dan bij Moeder Maria een bad nemen en waarvandaan ze flessen water meenemen. Daarginds baden ze in de Ganges. Dat is toch gewoon schitterend als je dat ziet. Dat is dan dat universele. Er zijn mensen die dat dan herkennen in die Jezus van Nazareth. Maar het gaat om de goddelijke energie, waaraan iedere mens een stukje bij kan dragen'.

De modder wegkrabben

'Het is sowieso toch een hele opgave om dat goddelijke in je te ontwikkelen'. Bert Knubben praat nu aarzelend, omzichtig bijna. Ik had hem gevraagd naar die talloos vele miljoenen die hij óók in India gezien heeft en voor wie nooit een moment van ontwaken zal aanbreken. Bert Knubben herinnert aan het oude joodse verhaal dat er in elke generatie slechts twaalf rechtvaardigen hoeven zijn om God tot ontferming te bewegen. Dat die twaalf de zaak verder dragen. Ik protesteer. Ik herinner aan zijn beeld van spiritualiteit, de ontferming. Hij reageert nog steeds omzichtig. 'Ik denk dat het lijden het wezenlijke is van het geboorteproces. Dat, als we nu bezig zijn ons bewustzijn verder te ontwikkelen, en om die wereld verder te brengen, dat alleen gaat via het lijden'.

'Ik denk dat het de enige mogelijkheid is om verder te komen. Het is goed dat je je er bewust van bent. Dat je nu eigenlijk eet, leeft, mag leven op grond van het sterven van iets anders. Lijden is een doodgaan in zijn meest stringente vorm. Dat is de enige mogelijkheid om verder te komen. Je vindt dat in allerlei variaties: het brood breken en delen, wie zijn leven geeft voor een ander, het kruis. Ik vind dat dus inherent aan een ontwikkelingsproces'.

'Ja, ik merk bij mezelf dat er iets is van: zorg voor alles; dat we de aarde op de schouders moeten nemen. Dat ik me dan tegelijk niet te zeer moet laten afleiden door alles wat ik om me heen zien. en waarvan ik zeg: als dat zo moet dan kan ik helemaal geen verantwoordelijkheidsgevoel hebben. Dan word ik hele-

maal kapot geslagen, dan kan ik alleen nog huilen, dan verzuip je als mens'.

Hij vertelt me dan van een legende over Bernadette van Sobiroux (verbonden met de bedevaartplaats te Lourdes). 'Bij een van haar verschijningen kreeg ze de opdracht in de grot naar een bron te zoeken. Maar er was niets te zien van water. Er was alleen maar modder. Ze heeft toen in die modder staan krabben. Is helemaal vuil geworden. Langzaam maar zeker kwam toen het water van de bron tevoorschijn'. 'Je moet door de modder heen', zegt hij.

Gejaag om leerlingen

'Ik weet niet of ik zo'n New Age-man ben', zegt hij enkele keren. 'Ik had ook niet het gevoel van: ik moet naar die New Age toegaan omdat ik die jongeren wil benaderen. Zo werkt dat trouwens ook niet'.

Op mijn opmerking dat New Age een soort 'container-begrip' is, antwoordt hij relativerend. 'Ja, weet je, het klinkt allemaal zo overtrokken: New Age, Aquarius en zo meer. Er komen nieuwe tijden. Er zit zoveel onder dat afdak. Er is zoveel waarmee ik me niet identificeer. Ik zie daar ook zoveel mensen... dat ik dan toch zou willen weten hoe authentiek het is wat ze doen en waarom. Die hele reïncarnatie, ons eigen persootje weer in een ander pak... Reïncarneren is voor mij heel wezenlijk. Maar dan doen we dat in ons leven de hele dag, zal ik maar zeggen'. En hij zegt even later: 'Ik wil best openstaan naar allerlei andere dingen. Maar ik vind het ook leuk te laten zien dat ook wij (christenen, TvdH) een grote rivier hebben, een traditie met verhalen die je mag laten horen'.

Maar dat is voor Bert Knubben geen reden om het eigen huis als het enige thuis op te vatten. 'Onderzoeken wijzen uit dat we gewoon nog maar een van de vele clubjes zijn. En als we niet zorgen dat we, in aangepaste taal, ons inlaten met die anderen, zijn we uitgerangeerd'.

Hoe doe je dat? Je inlaten met die anderen? De tijd van de planned-change is toch voorbij, zeg ik suggestief. 'Laten we ons nu maar opstellen zoals een Indische goeroe doet', antwoordt Bert Knubben. 'Hij zit daar en is niet uit op het verwerven van leerlingen. Als ze komen, geeft ie van zichzelf. Als ze weg-blijven, is het ook goed. Een zekere rust. Geen gejaag van: we

moeten leerlingen zoeken'.

Ik tart hem een beetje. Is de tijd van de kerkopbouw dan voorbij? Maar hij blijft erbij. 'Dat klinkt alsof de kerk en wij niet meer hoeven. Laat ik het zo zeggen: het wordt anders. Je bent een nieuwe geest aan het oproepen. Daar heb je natuurlijk locaties en verbanden bij nodig. Maar de parochie is niet de enige plaats van de kerk. Er waren toch vanouds ook de kloosters. En een derde mogelijkheid is vanouds de pelgrimstocht. Ik zie dan de moderne mens die aan het reizen is'.

'Dan kom je inderdaad in dat organisatie-model terecht van een vangnet. Het is geen bouwwerk meer. Het is een samenzwering. Het heeft wel iets van conspireren. Het samen op adem komen. Dat kan op zoveel verschillende manieren. Daarvoor hoef je niet in een praatgroep te zitten'.

'Christenen zijn mensen van de weg. Niet in de zin dat je nou meteen iedereen moet gaan vertellen dat Jezus God is'. 'In toenemende mate heb ik het gevoel dat Jezus een Aquariusman geweest is, om het zo maar te zeggen'.

Als ik hem vraag waarheen die pelgrimstocht dan gaat, antwoordt Bert Knubben direct en zonder opsmuk: 'voor mij naar het Rijk Gods'. Hij proeft het woord, en zegt nogmaals: 'ja, het Rijk Gods. Het Rijk Gods is midden onder u. Dat is één aspect. Maar er is ook ergens een tekst die zegt dat het Rijk Gods geweld lijdt. Ook dat is het geval'. 'Nu zullen andere mensen daar een ander beeld bij hebben. Ik weet niet.. ik heb eens gehoord dat het tao-teken zowel het teken voor weg als voor doel is. Die twee zitten als het ware in elkaar'.

We keren terug naar het begin van ons gesprek. Geestelijk leiderschap. Kun je daarvan kenmerken geven, een profiel? Hij aarzelt even. 'Wat ik heel wezenlijk vind, is dat hij barmhartig is. In het (Hebreeuwse) woord voor barmhartigheid zit het woord 'ingewanden'. Denk aan het verhaal van de barmhartige Samaritaan. Wanneer je op een autoweg rijdt, en er ligt iemand langs de weg, gebeurt er iets in je buik. Dat is een hele primaire toestand. Barmhartigheid betekent dat je mens bent. Dat is universeel. Dat je ingaat op die roep van iemands mens-zijn. Of je nu gelooft of niet. Kennelijk gaat het bij God ook om barmhartigheid. Universaliteit veronderstelt dat ik versta wat de oproep van jou aan mij is. Dat is heilig'.